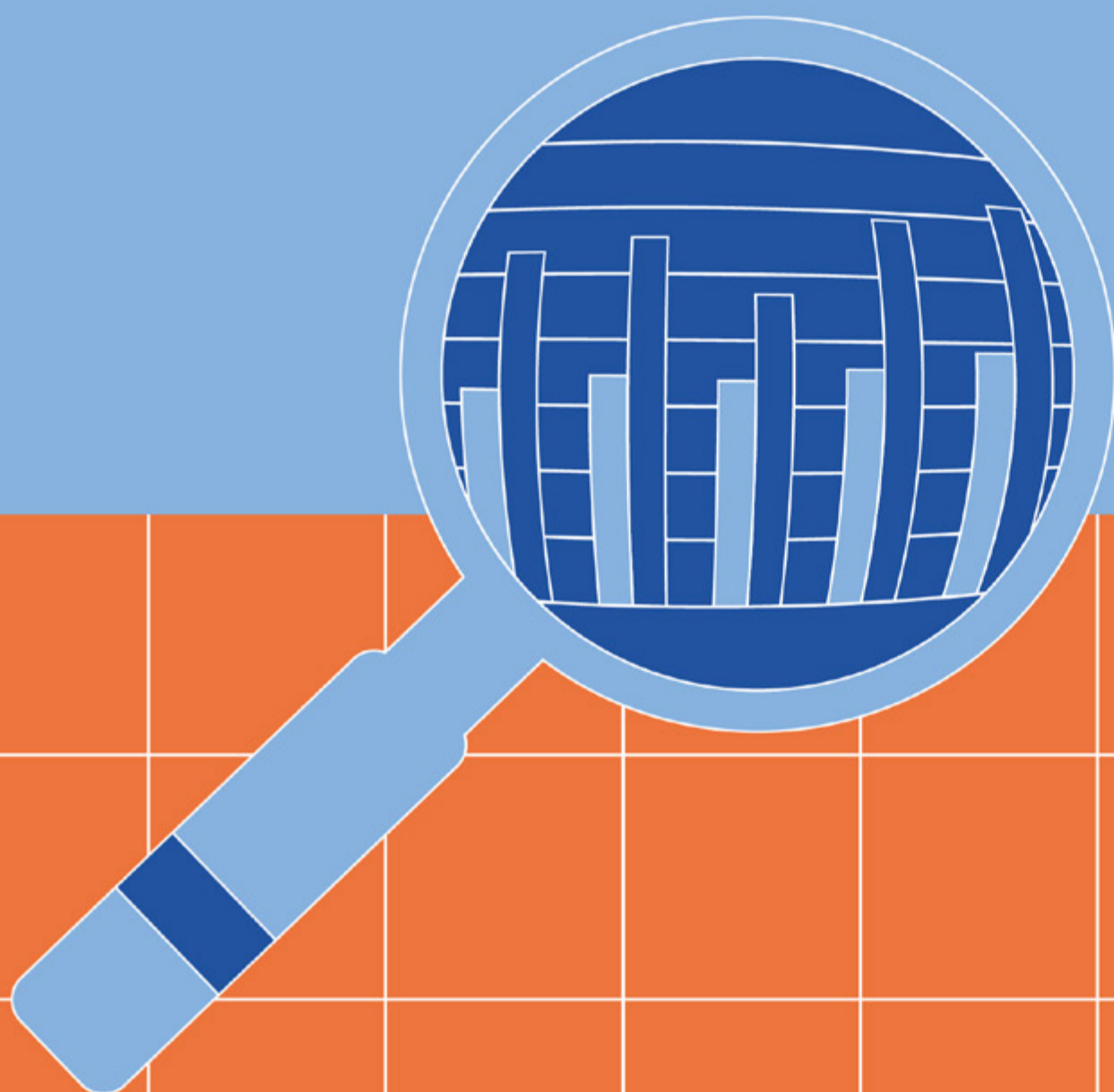

ŠVIETIMAS
VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖJE:
NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
ĮTRAUKIMAS

ŠVIETIMAS
NVO
TINKLAS | MO

2019

Nacionalinis švietimo NVO tinklas susibūrė siekiant efektyvesnės ir kokybiškesnės švietimo politikos Lietuvoje bei glaudesnio nepriklausomų švietimo veikėjų ir institucijų bendradarbiavimo ją įgyvendinant. Tinklas vienija nacionalines įvairiose švietimo srityse veikiančias nevyriausybinės organizacijas.
Daugiau: www.svietimotinklas.lt

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Analizė parengta pagal projektą „Švietimo paslaugų efektyvumo didinimas ir konkurencingumo skatinimas“, finansuotą LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Turinys

Įvadas	4
Bendra švietimo situacija NVO Vilniaus miesto savivaldybėje	6
Ikimokyklinis / priešmokyklinis ugdymas	7
Bendrasis ugdymas	10
Neformalusis suaugusiųjų švietimas	12
Neformalusis vaikų švietimas	13
Geroji praktika ir rekomendacijos	17
Šaltiniai	19

Įvadas

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta, kad valstybės ir vietos valdžios institucijos turi sąmoningai siekti perduoti visuomenei vis daugiau galių ir atsakomybės savarankiškai veikti įgyvendinant subsidiarumo principą (5.9.1 str.), o viešasis sektorius turėtų teikti tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybinės organizacijos, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės (7.6 str.). Dokumente taip pat keliamas tikslas sudaryti realias galimybes viešąsias paslaugas teikti ne tik valdžios institucijoms, bet ir bendruomenėms, nevyriausybinėms organizacijoms ir privačiam sektoriui (7.8.2 str.).

Remiantis minėta strategija, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje buvo numatytas rodiklis, kuriuo siekiama, kad iki 2020 m. bent 15 proc. finansuojamų viešųjų paslaugų viešųjų pirkimų ar projektų atrankos konkurso būdu būtų teikiamos nepriklausomų subjektų (pvz., NVO), o ne viešojo sektoriaus įstaigų, atitinkamai pertvarkant ir biudžetinių įstaigų tinklą.

Kadangi didelė dalis viešųjų paslaugų teikiamos savivaldybėse, Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras (NIPC) 2015 m. parengė nevyriausybinų organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo metodiką¹. Šiame dokumente išsamiai išnagrinėtas viešųjų paslaugų turinys, dažniausiai taikoma NVO įtraukimo į viešųjų paslaugų teikimą praktika ir savivaldybėms pateiktos rekomendacijos, kaip įvairiose srityse, įskaitant ir švietimą, stiprinti bendradarbiavimą su pilietinės visuomenės organizacijomis.

Pastaraisiais metais Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras vykdė išsamią NVO įtraukimo į savivaldybių viešųjų paslaugų sistemą kultūros, socialinių paslaugų, švietimo ir sporto srityse stebėseną. Paskelbti 2018 m. duomenys

rodo², kad iki 2020 m. numatyto bendro 15 proc. rodiklio greičiausiai nepavyks pasiekti – nagrinėtais metais nevyriausybiniam sektoriui tebuvo skirta 12 proc. sporto, 7,9 proc. socialinių paslaugų, 3,8 proc. kultūros ir tik 2,9 proc. švietimo srities viešosioms paslaugoms skirto biudžeto. Akivaizdu, kad švietimo sistema Lietuvoje vis dar yra labai uždara ir nevyriausybinų organizacijų dalyvavimas šioje srityje yra itin menkas. Ši aplinkybė paskatino Švietimo NVO tinklą išanalizuoti švietimo paslaugų teikimo praktiką ir bendradarbiavimą su NVO pasirinktose savivaldybėse ir nustatyti, kokios kliūtys lemia tokį vangų NVO įsitraukimą į švietimo paslaugų teikimą.

Šios analizės tikslas – apžvelgti ir išnagrinėti Vilniaus miesto savivaldybės teisinės, administracinės ir finansinės sąlygas NVO teikti ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo, neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) bei neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSS) paslaugas. Analizė apima savivaldybės nuostatas NVO atžvilgiu strateginiuose planavimo dokumentuose, vykdomas finansavimo programas ir konkursus, siūlomas organizacijų kūrimosi, stiprinimo ir įtraukimo į švietimą sąlygas bei realias organizacijų galimybes šiomis sąlygomis pasinaudoti.

Tyrimo metu taip pat siekta išsiaiškinti, kaip sekasi įgyvendinti anksčiau minėtoje Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centro metodikoje pateiktą rekomendaciją reorganizuoti savivaldybės teritorijoje veikiančias papildomo (neformaliojo) vaikų, jaunimo ar suaugusiųjų švietimo įstaigas ir konkurso būdu finansuoti pačių gyventojų siūlomas iniciatyvas bei sudaryti projektų vykdytojams sąlygas viešąsias paslaugas teikti savivaldybės disponuojamuose visuomeninės paskirties objektuose³. Remiantis analizės metu surinktais duomenimis, pateikiamos rekomendacijos Vilniaus miesto savivaldybei ir savivaldybėje veikiančioms NVO dėl glaudesnės partnerystės ir veiksmingesnio nevyriausybinių sektoriaus įtraukimo į švietimo sritį.

2 2018 m. paslaugų perdavimo diagramos. NIPC. Internetė: http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf.

3 NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017 NIPC. Internetė: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf.

1 NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017, NIPC. Internetė: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf.

Analizei naudoti viešai prieinami savivaldybės bei kitų institucijų strateginiai dokumentai, veiklos planai, aktualūs teisės aktai, taip pat švietimo statistiniai duomenys bei 2019 m. lapkričio 15 d. ir 2019 m. gruodžio 2 d. Vilniuje vykusių fokusuotų grupių diskusijų su suinteresuotosiomis šalimis rezultatais. Diskusijose dalyvavo 22 dalyviai iš Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos, administracijos, Švietimo skyriaus, savivaldybės švietimo įstaigų bei švietimo paslaugas teikiančių NVO.

Ši analizė parengta pagal Švietimo nevyriausybinių organizacijų (NVO) tinklo vykdomą Švietimo paslaugų efektyvumo didinimo ir konkurencingumo skatinimo projektą, finansuojamą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Projekto vykdymo metu parengtos dar keturių savivaldybių – Alytaus, Alytaus rajono, Šiaulių ir Tauragės – analogiškos analizės bei gerosios patirties gidai.

Bendra švietimo situacija NVO Vilniaus miesto savivaldybėje

Vilniaus miesto savivaldybė išamios informacijos apie savivaldybėje veikiančias NVO viešai neskelbia. AIKOS 2019 m. gruodžio mėn. duomenimis, Vilniaus mieste registruotos 688 nevalstybinės švietimo įstaigos, iš kurių beveik 500 yra viešosios įstaigos, asociacijos, labdaros ir paramos fondai, t. y. NVO būdingos teisinės formos.

Nevyriausybiniams organizacijoms Vilniaus mieste 2018 m. skirta 7,15 proc. švietimui skirto biudžeto⁴, ir tai yra vienas aukščiausių rodiklių šalyje. Tačiau šį rodiklį iš esmės lemia ne tiek kryptingi savivaldybės veiksmai siekiant įtraukti nevyriausybinių sektorių į švietimo sistemą, kiek tai, kad mieste yra didžiausia nevalstybinių švietimo įstaigų koncentracija ir joms skiriamas mokymo lėšų bei tikslinio neformaliojo vaikų švietimo finansavimas.

Fokusuotų grupių diskusijos su savivaldybės atstovais ir švietimo NVO parodė, kad nevalstybinės švietimo įstaigos yra dažnai vertinamos kaip verslo subjektai, nepaisant jų teisinės formos ir tikslų, o nevyriausybinių organizacijos dažniausiai siejamos su bendruomenine veikla ir lokaliomis kultūros paslaugomis.

Savivaldybėje veikia Nevyriausybinių organizacijų taryba. Savivaldybės interneto svetainėje <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/nvo-taryba/> pateikti tik trys 2018 m. NVO tarybos posėdžių protokolai. Švietimo organizacijos Tarybos veikloje nedalyvauja arba dalyvauja vangiai,

todėl darbotvarkėse dominuoja bendrieji, bendruomeninės veiklos ir socialinių paslaugų klausimai. Kaip ir daugelyje kitų miestų, NVO tarybos įgalinimą labai riboja trumpa narių kadencija, pačių organizacijų bei savivaldybių iniciatyvos ir motyvacijos trūkumas, viešų diskusijų priimant sprendimus kultūros stoka. Švietimo tarybos savivaldybėje nėra.

Analizės rengimo metu savivaldybėje buvo rengiamas Vilniaus švietimo politikos planas. Kaip susitikimo metu teigė vicemeras Vytautas Mitalas, ieškoma Vilniaus miesto švietimo krypties išskirtinumo, vadinamojo miesto ugdymo turinio (angl. city curricula). Iš pateikto darbinio politikos plano projekto matyti, kad ketinama „sostinėje ugdyti savarankiškas, laisvas ir atsakingas asmenybes.“ Apibendrinus nacionalines ir tarptautines švietimo sistemos plėtros strategijas, išskirtos trys ugdymo kryptys – emocinio intelekto ugdymas, protinių gebėjimų lavinimas ir sveikatingumo skatinimas. Pastebėtina, kad šios kryptys iš esmės tiesiog apibendrina švietimo sistemoje ugdomas bendrąsias kompetencijas, todėl vargiai galėtų būti apibūdinamos kaip išskirtinės ar atspindinčios specifinę miesto švietimo kryptį.

Nors Vilniaus miestas vienas pirmųjų ėmėsi atvirų duomenų iniciatyvos (<https://atviras.vilnius.lt/>), tačiau šiuos duomenis sunku surasti ir jų teikiami privalumai tinkamai nepanaudojami. Daugiausia teikiama duomenų apie savivaldybės ir nevalstybinius darželius, tačiau informacijos apie bendrąjį, kitą neformalųjį vaikų ir suaugusiųjų švietimą trūksta. Informacija apie miesto švietimo sistemą, veikiančias nevyriausybines organizacijas, joms skirtas priemones bei jų rezultatus pateikiama fragmentiškai, ją sunku surasti.

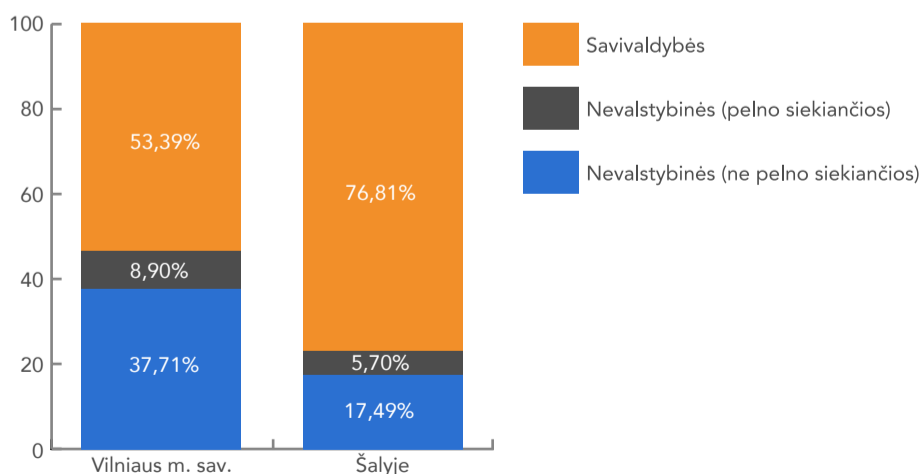
4 2018 m. paslaugų perdavimo diagramos. NPIC. Internetė: http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas

Vilniaus mieste yra 1 valstybinė, 125 savivaldybės ir 110 nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų (iš kurių 89 yra pelno nesiekiančios) – tai yra didžiausia dalis Lietuvos nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų (iš viso yra 186). Pastaruosius kelerius metus ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius augo, bet 2018 m. pastebimas nežymus jo sumažėjimas (2 pav.). Didžioji dalis naujai įsteigtų ikimokyklinio ugdymo įstaigų yra nevalstybinės ir, 2019 m. spalio mėnesio duomenimis, jos sudaro beveik pusę visų Vilniaus miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų (~38 proc. pelno nesiekiančios ir ~9 proc. pelno siekiančios organizacijos). Vis dėlto, savivaldybės atstovų teigimu fokusuotos grupės diskusijoje, augantį ikimokyklinio ugdymo poreikį savivaldybė yra linkusi spręsti didindama vietų skaičių savivaldybei priklausančiuose darželiuose.

1 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų santykis pagal priklausomybę Vilniaus m. savivaldybėje ir visoje šalyje

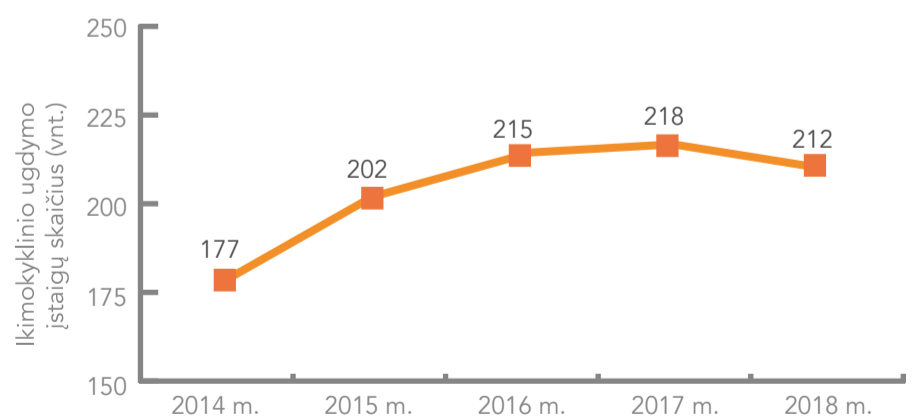
Šaltinis: AIKOS (2019-10-05).

Kaip ir visoje Lietuvoje, Vilniuje vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ugdyme, dalis auga. 1–6 m. amžiaus vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ugdyme, dalis Vilniaus m. savivaldybėje (2018 m. duomenimis) yra 9,3 proc. didesnė nei Lietuvos vidurkis, o 4–6 m. amžiaus vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, dalis Vilniaus mieste siekia 98,52 proc⁵.

Vienas iš Vilniaus miesto 2010–2020 m. strateginiame plane numatytų veiksmų yra tobulinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklą, siekiant teritorinio tolygumo ir optimalaus prieinamumo – steigti ikimokyklines ugdymo įstaigas, jų filialus; tikslingai panaudoti esamas įstaigų patalpas naujoms grupėms įrengti, statyti modulinius darželius, optimizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklą. Plane pirmenybė teikiama paslaugų prieinamumo užtikrinimui, tačiau nenumatytos kokybės ir įvairovės skatinimo priemonės.

Grupių skaičiaus ar grupių dydžio savivaldybei priklausančiuose darželiuose didinimas kelia riziką nepatenkinti ugdymo kokybės lūkesčių. O nevalstybinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos, reaguodamos į kylančius poreikius, siūlo metodiniu požiūriu įvairesnes paslaugas (lauko, Valdorfo, demokratinio ugdymo, kitų netradicinių pedagoginių sistemų), taip pat mažesnes grupes logistiškai patraukliose vietose.

2 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičiaus kitimas Vilniaus m. savivaldybėje

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas <https://osp.stat.gov.lt/>

5 Vilniaus miesto 2010–2020 m. strateginis plėtros planas. Internetu: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/nuostatai/planavimo-dokumentai/>.

Vilniaus m. savivaldybės interneto svetainėje teigiama, kad savivaldybė siekia kurti naujas vietas darželiuose renovuodama esamus darželius, išnuomodama valstybinę žemę privatiems darželiams viešojo konkurso būdu, prie jau veikiančių savivaldybės darželių statydama greitai surenkamus modulinius darželius ir 100 Eur kompensacijos programa skatindama privačių darželių plėtrą.

Nustatyta tvarka⁶ savivaldybė kompensuoja 100 Eur per mėnesį sumą, kuri turi būti naudojama vaiko išlaikymo ir priežiūros išlaidoms ir pagal kurios dydį turi būti sumažintas vieno vaiko išlaikymo mėnesinis mokestis, taikomas vaiko tėvams ar globėjams. Savivaldybės Švietimo aplinkos skyriaus teigimu, 2018 m. lapkričio mėn. 100 Eur programos kompensaciją gavo apie 6 000 vaikų, t. y. 14,5 proc. visų Vilniaus mieste gyvenančių ikimokyklinio amžiaus (1–6 m.) vaikų⁷ (nuo šios programos vykdymo pradžios šias kompensacijas kas mėnesį gauna vidutiniškai apie 5 000 vaikų). Visi savivaldybei pateikiami prašymai, atitinkantys programos reikalavimus, yra patenkinami. Tačiau ir privačių įstaigų, ir savivaldybės švietimo skyriaus atstovai pastebi, kad 100 Eur kompensacijos programa sukelia didelę administracinę naštą. Atsakomybė už lėšų administravimą bei panaudojimą perkeliama pačioms įstaigoms, jas įpareigojant suteikti nuolaidą paslaugų mokesčiui, neatsižvelgiant į atsiradusias papildomas administracines sąnaudas.

Be to, pagal Vilniaus miesto savivaldybės mokymo lėšų paskirstymo tvarką⁸ nevalstybinės ikimokyklinės įstaigos kartu su bendrojo ugdymo bei formalųjį ugdymą papildančiomis mokyklomis gali gauti mokymo lėšas. Dokumente nustatytos skirtingos lėšų ugdymo procesui organizuoti ir valdyti skyrimo sąlygos: nevalstybinėms mokykloms jos skiriamos pagal Švietimo valdymo informacinėje sistemoje

6 Mėnesinio mokesčio kompensavimo už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą ir priežiūrą Vilniaus miesto nevalstybinėse švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. sprendimu Nr. 1-64. Internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/69edb1b018c411e58569be21ff080a8c/kJSnXLGtjb>

7 Šie mokiniai ugdomi 132 skirtingose ugdymo įstaigose. Atkreipiame dėmesį, jog šis skaičius didesnis nei skyriaus pradžioje minimas nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius, nes šia programa gali naudotis ir priešmokyklinį ugdymą lankančių vaikų tėvai ar globėjai.

8 Vilniaus miesto savivaldybės mokymo lėšų paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. 1-1938. Internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/37cb81302e3c11e9a505bd13c24940c9?jfwid=zve9k-moob>.

nurodytos ataskaitos duomenis, t. y. nevalstybinėms mokykloms ugdymo procesui organizuoti ir valdyti lėšos skiriamos bendrąja tvarka pagal mokinių skaičių, o savivaldybės mokykloms – vadovaujantis savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintais pareigybių sąrašais.

Savivaldybės Švietimo aplinkos skyriaus darbuotojų teigimu, ugdymo lėšos skiriamos pagal pareigybinius aprašus tam, kad lėšų kiekis būtų tolygiai paskirstytas skirtingo dydžio mokykloms – skaičiuojant tik pagal vaikų skaičių, mokykloms, kuriose mokosi mažai mokinių, lėšų būtų per mažai, o mokykloms, kuriose yra daug mokinių, lėšų būtų per daug. Kitaip sakant, savivaldybė, užuot skyrusi ugdymo lėšas kiekvienai mokyklai pagal mokinių skaičių, šias lėšas perskirsto, remdamasi mokyklų poreikiais ir diferencijuotais kriterijais. Tam tikrais atvejais toks sprendimas gali būti pateisinamas, pvz., mokykla yra palyginti maža, bet nuo kitų ugdymo įstaigų smarkiai nutolusi, todėl sujungti / prijungti ar tiesiog perkelti mokinių neįmanoma. Tačiau Vilniaus mieste toks sprendimas vertintinas kaip sąlygų mažesnėms mokykloms gerinimas didesniųjų sąskaita. Abejotina, ar lėšų perskirstymas tokioms mažoms mokykloms Vilniaus mieste galėtų būti lemtas objektyvių priežasčių, veikiau tai politinės valios stokos išraiška.

Dėl ugdymo lėšų administravimo neretai lėšos gavėjus pasiekia vėlai. Nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų atstovų teigimu, kartais pirmo ketvirčio lėšos pervedamos tik kovo mėnesį. Tokia tvarka ypač nepalanki veiklą pradedantiems nevalstybinėms švietimo paslaugų teikėjams (toliau – teikėjai), nes jiems reikia nemažą išlaidų dalį mokėti nuosavomis lėšomis. Atsižvelgiant į tai, kad jokios kitos pagalbos naujai įsisteigiančioms įstaigoms savivaldybė neteikia, savivaldybė turėtų peržiūrėti lėšų pervedimo tvarką.

Galimybė naudotis Vilniaus m. savivaldybei priklausančiomis patalpomis numatyta Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendime dėl Vilniaus miesto savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto nuomos bei panaudos⁹. Visų tipų organizacijos turi vienodas galimybes dalyvauti patalpų nuomos konkursuose ir aukcionuose. Panaudos pagrindais neatlygintinai valdyti ir naudotis turtu gali tik tos

9 Vilniaus m. sav. Tarybos 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimas Nr. 1-291 dėl Vilniaus miesto savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto nuomos bei panaudos. Internete: <https://vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30332307>.

organizacijos, kurios atitinka minėto sprendimo 3 priede nurodytas sąlygas. Pastebėtina, kad šia lengvata gali pasinaudoti asociacijos bei labdaros ir paramos fondai, jei jų veikla atitinka minėtame priede išvardytus tikslus. Tarp šių tikslų formalusis ir neformalusis švietimas nėra minimi, išskyrus tuos atvejus, kai neformalusis vaikų ir suaugusiųjų švietimas yra siejamas su užimtumo ir socialinės integracijos skatinimu. Taip pat minėtame priede numatyta, kad laikinai neatlygintinai turtu naudotis gali ir viešosios įstaigos, bet tik tos, kurios pagal Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą laikomos viešojo sektoriaus subjektais, t.y. savivaldybei pavaldžios įstaigos.

Fokusuotos grupės diskusijos metu nevalstybinių teikėjų atstovai pastebėjo, kad sudėtinga gauti informacijos iš savivaldybės švietimo skyriaus. Jų teigimu, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM) į paklausimus atsako greičiau nei savivaldybės darbuotojai. Komunikacijos trūksta ir tarp savivaldybės bei tėvų, pavyzdžiui, apie tai, kad 100 eurų programos mėnesio kompensacija nebus suteikta, tėvai nėra informuojami. Diskusijos metu pastebėtas išankstinis nepalankus savivaldybės darbuotojų požiūris į nevalstybines įstaigas apskritai, argumentuojant, kad jos vadovaujasi „verslo interesais“, tačiau neatsižvelgiama į tai, kad savivaldybių įstaigų finansavimo sistema neskatina ekonomišką požiūrį į finansų valdymą bei paslaugų gavėjų poreikių tenkinimą.

Iš diskusijos su nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų atstovais pastebėtina, kad savivaldybei nepavaldūs ikimokyklinio ugdymo teikėjai iki šiol nėra pakankamai įtraukiami į Vilniaus miesto ikimokyklinio bei bendrojo ugdymo sistemą – dažnai iš savivaldybės aktualios informacijos nesulaukiama. Nors ir savivaldybės, ir nevalstybinių įstaigų atstovai pripažino, kad pastaruoju metu situacija gerėja ir bendradarbiavimas stiprėja, tačiau jis vis dar nėra pakankamas lygiaverčiam nevyriausybinių organizacijų įtraukimui į švietimo sistemą.

Savivaldybės Švietimo aplinkos skyriaus darbuotojų teigimu, viena iš sudėtingiausių su nevalstybinėmis švietimo įstaigomis susijusių problemų yra tai, kad savivaldybė neturi galimybių užtikrinti ar patvirtinti teikiamų paslaugų kokybės įstaigose, kurioms skiriamas finansavimas. Ir savivaldybės Švietimo aplinkos skyriaus darbuotojai, ir nevalstybinių įstaigų atstovai sutinka, kad reikalingas susitarimas dėl kokybės užtikrinimo, tačiau iniciatyvos kol kas

nė viena pusė neparodė. Fokusuotos grupės diskusijų metu nevalstybinių įstaigų atstovai taip pat siūlė, kad jiems būtų teikiama informacija apie savivaldybės plėtros planus tam, kad jie galėtų numatyti, kuriuose rajonuose būtų naudingiausia atidaryti darželį ar mokyklą, atsižvelgiant į būsimus ikimokyklinio ugdymo poreikius.

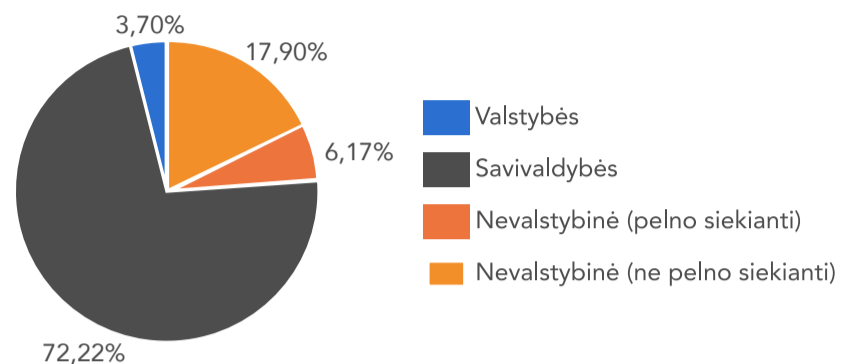
Bendrasis ugdymas

AIKOS duomenimis, Vilniaus mieste 2019 m. buvo 6 valstybinės, 117 savivaldybės ir 39 nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos, iš jų 29 – pelno nesiekiančios (3 pav.). Nevalstybinės mokyklos Vilniuje sudaro daugiau nei pusę visų Lietuvos nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų. Kai kurios jų veiklą vykdo jau ne pirmą dešimtmetį ir turi ilgametę netradicinių metodų, savitos pedagoginės sistemos taikymo patirtį.

Švietimo informacinės sistemos duomenimis, mokinių skaičius Vilniaus bendrojo ugdymo mokyklose pastaraisiais metais auga 2–3 proc. (2 lentelė). Atitinkamai besimokančių vaikų skaičius didėja ir nevalstybinėse mokyklose, 2019 m. jis siekė 10 proc.

Remiantis ikimokyklinio ugdymo skyriuje pristatytais 1–6 m. amžiaus vaikų skaičiaus kitimo tendencijomis, tikėtina, kad Vilniaus mieste mokyklinio amžiaus vaikų skaičius ir toliau augs, taip pat didės ir vietų mokyklose poreikis. Savivaldybės bendrojo ugdymo ir nevalstybinių mokyklų santykis yra gerokai mažesnis (ketvirtadalis visų bendrojo ugdymo mokyklų Vilniaus mieste yra nevalstybinės) negu ikimokyklinio ugdymo įstaigų (beveik pusė yra nevalstybinės). Vis dėlto labai dažnai ikimokyklinio ugdymo įstaigos „užsiaugina“ sau mokinius vyresnėms klasėms, tad tikėtina, jog besiformuojantį bendrojo ugdymo vietų poreikį iš dalies patenkins jau veikiančios nevalstybinės įstaigos.

3 pav. Bendrojo ugdymo įstaigų santykis pagal priklausomybę Vilniaus m. savivaldybėje.

Šaltinis: AIKOS (2019-10-05).

Kita Vilniaus miesto bendrojo ugdymo problema – mokykloje nesimokančių mokyklinio amžiaus vaikų skaičius nuo 2014 iki 2017 m. išaugo beveik 50 proc. (5 pav.). Darytina prielaida, kad priemonės, pasirenkamos norint užtikrinti galimybę kiekvienam vaikui dalyvauti bendrajame ugdyme, yra nepakankamos arba netaiklios. Deja, jokių tyrimų šiuo klausimu savivaldybė nėra atlikusi, nors tendencija turėtų būti rimtai vertinama ir analizuojama. Viena iš priemonių, kuri galėtų paskatinti pozityvius pokyčius, yra Nevyriausybinų organizacijų įtraukimas (per tikslines finansines priemones, pagalbą ir paskatų sistemą). turėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad tiek pradinio, tiek pagrindinio, tiek vidurinio ugdymo pakopose vidutinis klasių dydis yra mažesnis nei didžiausias leidžiamas (4 pav.). Kitaip sakant, visose ugdymo pakopose egzistuoja rezervas, kurį vertėtų išnaudoti efektyviau, siekiant ir ugdymo kokybės, ir racionalių valstybės investicijų panaudojimo.

Savivaldybė, vertindama būsimą vietų poreikį, turėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad tiek pradinio, tiek pagrindinio, tiek vidurinio ugdymo pakopose vidutinis klasių skaičius yra mažesnis nei didžiausias

1 lentelė. Mokinių skaičius Vilniaus mieste:

	2017	2018	2019
Bendras mokinių skaičius	70 108	71 418	73 588
Nevalstybinių mokyklų mokinių skaičius	5 750	6 400	7 136
Nevalstybinių mokyklų mokinių dalis nuo bendro mokinių sk., proc.	8 %	9 %	10 %

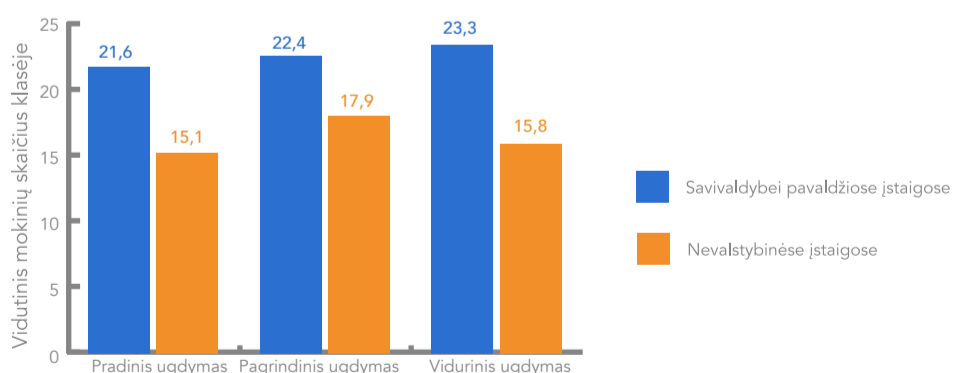
leistinas (4 pav.). Taigi visose ugdymo pakopose egzistuoja rezervas, kurį vertėtų efektyviau išnaudoti, siekiant ir ugdymo kokybės, ir racionalesnio valstybės investicijų panaudojimo.

Vilniaus miesto savivaldybėje yra nemažai palyginti mažų mokyklų, tai dažniausiai tautinių mažumų mokyklos, kuriose vidutinis mokinių skaičius klasėje labiau atitinka miestelių ar didesnių gyvenviečių mokyklų klasės dydžius. Kitas svarbus veiksnys – netolygus mokinių populiacijos pasiskirstymas ir nenuosekli miesto plėtra lėmė tai, kad mokyklų (fizinį pastatų) išdėstymas neatliepia miesto gyventojų poreikių.

Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad vidutinis vaikų skaičius vienoje klasėje visose bendrojo ugdymo pakopose yra didesnis savivaldybei pavaldžiose įstaigose nei nevalstybinėse įstaigose (9 pav.). Tai galėtų būti viena iš didėjančios nevalstybinių mokyklų paklausos priežasčių, kadangi patenkinamas dalies

Pagal Vilniaus miesto savivaldybės mokymo lėšų paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašą¹⁰ nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos, kaip ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos, gali gauti mokymo lėšas. Dalyvaudamos šioje sistemoje nevyriausybines bendrojo ugdymo organizacijos susiduria su tais pačiais iššūkiais kaip ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

4 pav. Vidutinio mokinių skaičiaus vienoje klasėje palyginimas pagal įstaigos pavaldumą ir bendrojo ugdymo pakopą

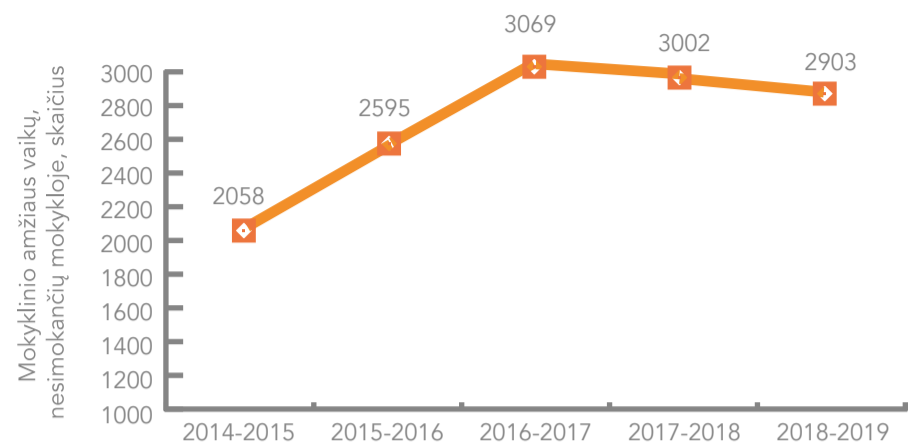

Šaltinis: Vilniaus m. savivaldybė

Fokusuotos grupės diskusijos su savivaldybės

10 Vilniaus miesto savivaldybės mokymo lėšų paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. 1-1938. Internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/37cb81302e3c11e9a505bd13c24940c9?jfwid=zve9k-moob>.

5 pav. Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokykloje, kaita Vilniaus m. savivaldybėje

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalas <https://osp.stat.gov.lt/>

atstovais atskleidė nepalankų savivaldybės darbuotojų požiūrį į nevalstybines mokyklas kaip „tik į verslą orientuotus“ teikėjus. Kaip ir ikimokyklinio ugdymo atveju, savivaldybės atstovai teigė, kad neturi galimybių užtikrinti teikiamų paslaugų kokybės nevalstybinėse institucijose, o nevalstybinių ugdymo įstaigų atstovai sakė, kad jiems trūksta informacijos, įtraukimo ir bendravimo su savivaldybe ir kitomis mokyklomis. Šiuo metu tarp nevalstybinių mokyklų ir savivaldybės susiklostę santykiai yra pasyvūs ir nei viena pusė nėra linkusi rodyti iniciatyvos bendradarbiauti. Vilniaus mieste koncentruojasi pusė visų šalies nevalstybinių bendrojo ugdymo įstaigų, jas lankančių vaikų skaičius didėja, tačiau šių mokyklų geroji praktika nėra analizuojama, juo labiau integruojama į miesto švietimo politikos plėtros planus. Gerųjų bendradarbiavimo su NVO ar kitomis organizacijomis pavyzdžių yra, tačiau tai pavieniai atvejai, kurie nėra sistemini ir analizuojami. Kryptingai neskatinama ir bendrojo ugdymo mokyklų partnerystė, t. y. bendri projektai, patirties ir metodų mainai, sistemingas nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į ugdymo procesą ir pan. Atnaujinant švietimo strategiją derėtų numatyti priemonių, kurios skatintų visų bendrojo ugdymo įstaigų bendradarbiavimą su kitomis organizacijomis.

Neformalusis suaugusiųjų švietimas

AIKOS duomenimis, Vilniaus mieste yra 5 savivaldybei pavaldžios suaugusiųjų bendrojo ugdymo mokyklos, kurios vykdo ir neformalų suaugusiųjų švietimą. Taip pat savivaldybėje yra 3 valstybinės ir 50 nevalstybinių neformaliojo suaugusiųjų švietimo mokyklų.

Vilniaus miesto 2010–2020 metų strateginiame plane numatoma skatinti nepertraukiamo mokymosi įstaigų sistemos formavimąsi (užtikrinti ugdymo programų pasiūlą, tenkinti suaugusiųjų mokymosi poreikį, skleisti mokymosi visą gyvenimą idėją, inicijuoti projektus). Tačiau savivaldybė skiria lėšų tik formaliajam suaugusiųjų švietimui, finansuodama suaugusiųjų bendrojo ugdymo programas bei įstaigas. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugos savivaldybės suaugusiųjų švietimo įstaigose yra mokamos, o priemonių neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų finansavimui savivaldybė nėra numačiusi. Pavieniai neformaliojo suaugusiųjų švietimo projektai gali būti finansuojami per bendruomeninės veiklos skatinimo ar kitas programas. Fokusuotos grupės diskusijos metu buvo nurodytas tikslinio finansavimo programos neformaliajam suaugusiųjų švietimui poreikis.

Apskritai neformalusis suaugusiųjų švietimas savivaldybėje paliktas savieigai – nėra paskirtas neformaliojo suaugusiųjų švietimo koordinatorius. Todėl neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugas teikiančios organizacijos savivaldybėje neturi jokio kontaktinio asmens ir paslaugos teikiamos pačių organizacijų nuožiūra. Fokusuotos grupės diskusijos metu trečiojo amžiaus universiteto atstovai patvirtino, kad jokio bendravimo su Vilniaus miesto savivaldybe nėra.

2018–2019 m. savivaldybės administracija ėmėsi įgyvendinti iniciatyvą skatinti vyresniųjų suaugusiųjų užimtumą, konkurso būdu išnuomodama atsilaisvinusias patalpas VšĮ „Sveikatos metai“.

Šiose patalpose kuriama erdvė vyresnio amžiaus vilniečiams „Senjorų avilys“, sutelkiant nevyriausybinės organizacijas veikloms vyresnio amžiaus asmenims rengti, dalis kurių būtų skiriamos ir suaugusiųjų švietimui („lavinimuisi (kalbų, kompiuterinio raštingumo, kt. mokymasis)“. Patalpos viešajai įstaigai buvo išnuomos 10-iai metų lengvatinėmis sąlygomis. „Senjorų avilys“ savo veiklą pradėjo 2019 m. viduryje, todėl dar pernelyg anksti vertinti realų poveikį suaugusiųjų švietimo situacijai Vilniaus mieste. Tačiau patalpų panaudos tvariai sistemos plėtrai nepakanka, kadangi reikalingi ir ištekliai kokybiškoms programoms rengti, lektoriams ir personalui išlaikyti ir pan. Per veiklos laikotarpį projekto veiklose jau dalyvavo apie 1000 žmonių – tai rodo, kad Vilniaus mieste suaugusiųjų švietimo paslaugų poreikis yra didelis. Deja, nesant atsakingo asmens savivaldybės administracijoje, neatliekami nei neformaliojo suaugusiųjų švietimo poreikių tyrimai, nei šios švietimo sistemos grandies stebėseną.

Vadovaujantis savivaldybės patvirtintais turto perdavimą panaudos pagrindais reglamentuojančiais nuostatais¹¹, nevalstybinės organizacijos (konkrečiai – asociacijos bei labdaros ir paramos fondai) panaudos pagrindais gali valdyti savivaldybei nuosavybės teise priklausantį turtą ir juo naudotis, jei atitinka nuostatuose nurodytus veiklos tikslus. Vienas iš jų – teikti pagalbą, sietiną su užimtumu arba socialinės integracijos per vaikų ir suaugusiųjų neformalų švietimą ir kultūrinę veiklą skatinimu. Tad galimybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo teikėjams naudotis savivaldybei priklausančiomis patalpomis yra reglamentuotos. Kadangi sprendimas kartu su nuostatais patvirtintas tik 2019 m. pabaigoje, šio tyrimo metu nebuvo galimybės įvertinti, kaip šios sąlygos įgyvendinamos. Vykdamas neformaliojo suaugusiųjų švietimo veiklas (ypač atsižvelgiant į trečiojo amžiaus universitetų veiklos specifiką bei jų atstovų išsakytus pastebėjimus) yra didelis poreikis gauti patalpas

trumpalaikiai panaudoti paskaitoms ar seminarams. Todėl vertėtų svarstyti įvairesnius paramos mechanizmus, kurie leistų lanksčiau prisitaikyti prie organizacijų poreikių.

11 Vilniaus m. sav. Tarybos 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimo Nr. 1-291 priedas Nr. 3 „Negyvenamųjų pastatų, statinių ir patalpų bei kito ilgalaikio materialiojo turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudoti nuostatai“. Internete: <https://vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30332310>.

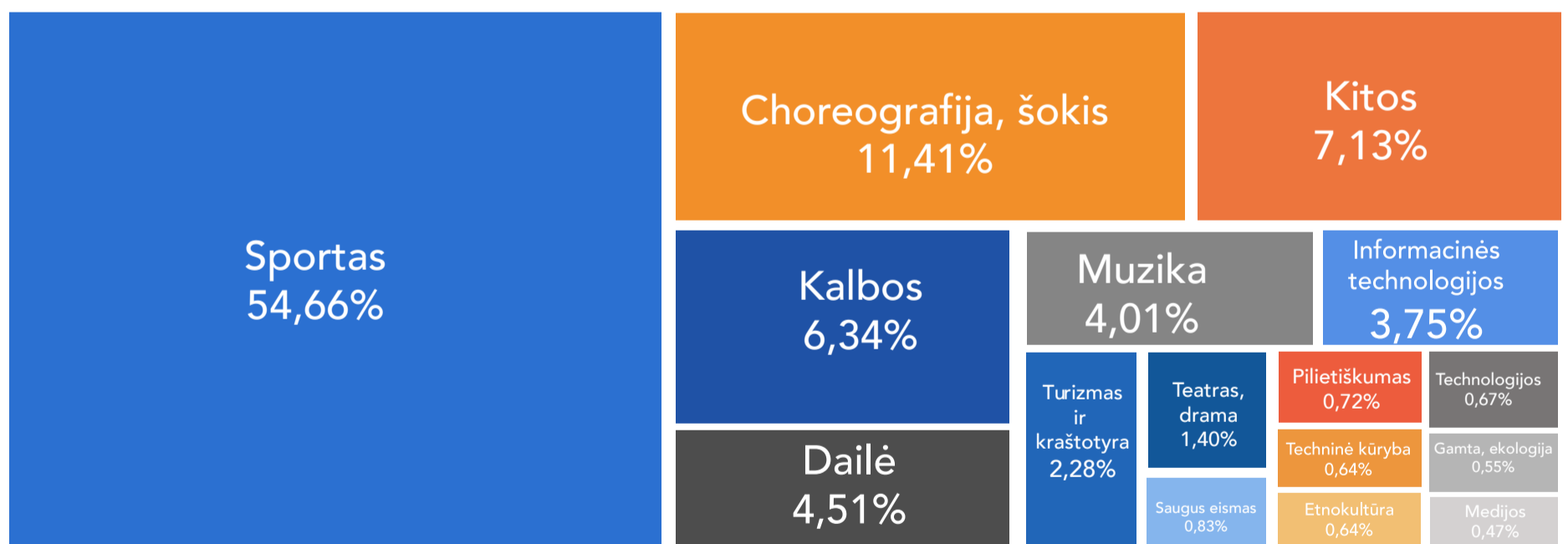
Neformalusis vaikų švietimas

Remiantis Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos švietimo būklės savivaldybėse 2019 m. apžvalga¹², neformaliojo švietimo galimybėmis besinaudojančių mokinių rodiklis Vilniaus mieste yra vienas žemiausių šalyje (tarp trečdaliao savivaldybių, kuriose būklė pagal šį rodiklį prasčiausia) ir siekia 46 proc. 2018 m. mokinių, dalyvaujančių neformaliojo vaikų švietimo veiklose, dalis buvo 29 proc. (tarp trečdaliao savivaldybių, kuriose pagal šį rodiklį situacija prasčiausia)¹³, o 2017 m. – 35 proc. (tarp trečdaliao savivaldybių, kuriose pagal šį rodiklį situacija vidutinė)¹⁴.

Vilniaus miesto savivaldybės atstovų teigimu, neformaliojo švietimo galimybėmis besinaudojančių vaikų skaičius Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos apžvalgose yra mažas dėl to, kad nėra įskaičiuojamas vaikų dalyvavimas nevalstybinių neformaliojo švietimo teikėjų organizuojamose veiklose, kurios nėra finansuojamos iš neformaliojo vaikų švietimo krepšelio ir neatsispindi oficialiuose registruose. Pagal neformaliajame švietime dalyvaujančių vaikų skaičių Vilnius atsilieka ir nuo kitų Lietuvos didžiųjų miestų, kuriuose privačių neformaliojo švietimo teikėjų taip pat yra santykinai daugiau nei mažesnėse savivaldybėse: ŠMSM švietimo būklės 2019 m. apžvalgos duomenimis, Kauno m. sav. neformaliojo švietimo galimybėmis naudojasi 62 proc. mokinių; Klaipėdos m. sav. – 71,4 proc.; Šiaulių m. sav. – 69,9 proc.; Panevėžio m. sav. – 80,3 proc.

Jei Vilniaus m. savivaldybėje yra daug vaikų, dalyvaujančių neformaliojo ugdymo veiklose, kurios nėra akredituotos, negauna neformaliojo vaikų

6 pav. Vaikų, lankančių NVŠ programas pagal atitinkamas ugdymo kryptis, pasiskirstymas Vilniaus m. savivaldybėje

Šaltinis: Mokinių registras, 2018-10-30 duomenys

12 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2019. Mokinių pasiekimų atotrūkis. Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2019. Internetė: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/2019/B%C5%ABkl%C4%97s%20ap%C5%BEvalga%202019_GALUTINIS.pdf.

13 Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla. Vilnius, Švietimo ir mokslo ministerija, 2018. Internetė: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/SB_apzvalga_2018.pdf.

14 Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2017. Mokytojas. Vilnius, Švietimo ir mokslo ministerija, 2017. Internetė: <https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Svietimas%20regionuose%202017.pdf>.

2 lentelė. NVŠ programų ugdymo kryptių pasiskirstymas pagal vaikų ir programų skaičių

Klasės NVŠ programos ugdymo kryptis	Pagal vaikų skaičių	Pagal programų skaičių
Choreografija, šokis	11,41 %	15,44 %
Dailė	4,51 %	8,09 %
Etnokultūra	0,64 %	1,10 %
Gamta, ekologija	0,55 %	1,47 %
Informacinės technologijos	3,75 %	2,94 %
Kalbos	6,34 %	8,09 %
Kita	7,13 %	13,24 %
Medijos	0,47 %	1,84 %
Muzika	4,01 %	8,46 %
Pilietiškumas	0,72 %	1,47 %
Saugus eismas	0,83 %	0,37 %
Sportas	54,66 %	29,78 %
Teatras, drama	1,40 %	3,31 %
Techninė kūryba	0,64 %	1,10 %
Technologijos	0,67 %	2,21 %
Turizmas ir kraštotyra	2,28 %	1,10 %

Šaltinis: Mokinių registras, 2018-10-30 duomenys

švietimo finansavimo, vykdomos nevalstybinių įstaigų ir dėl to neskaičiuojamos į bendrą statistiką, kyla klausimas, kodėl ta dalis teikėjų neakredituoja vykdomų programų ir nesiekia gauti finansavimo. Tai galėtų signalizuoti, kad dalyvavimas šioje programoje neformaliojo švietimo teikėjams yra nepatrauklus. Neformaliojo švietimo įstaigų atstovų fokusuotos grupės diskusijos dalyvių teigimu, dalyvavimo NVŠ tikslinio finansavimo programoje administravimo sąnaudos yra didesnės nei gaunama vertė. Iš esmės organizacijoms dalyvauti šioje programoje yra nenaudinga, daugeliu atveju jos tą daro dėl patiriamo spaudimo iš tėvų.

Kalbant apie tikslinį finansavimą gaunančias neformaliojo vaikų švietimo programas, daugiausia galimybių vaikams sudaroma dalyvauti sporto ir choreografijos, šokių kryptių veiklose. Programų bei jas lankančių vaikų skaičius tokiose srityse, kaip pilietiškumas, technologijos, techninė kūryba, gamta, ekologija, medijos, yra labai mažas (6 pav., 2 lentelė).

Vadovaujantis Vilniaus m. sav. tarybos sprendimu¹⁵, neformaliojo vaikų švietimo lėšų suma vienam neformaliojo vaikų švietimo programoje

dalyvaujančiam vaikui yra 15 Eur/mėn. Jei neformaliojo vaikų švietimo lėšų yra mažiau nei vaikų, norinčių dalyvauti neformaliojo vaikų švietimo programose, savivaldybės administracijos direktorius svarsto poreikį nustatyti finansavimo prioritetus, juos derindamas su Savivaldybės tarybos Kultūros, švietimo ir sporto komitetu. Prieš patvirtinant šią tvarką 2017 m., lėšų nepakako, ir tuo metu finansavimas buvo dalijamas visiems proporcingai, atsižvelgiant į nurodytą poreikį ir turimas lėšas (nenustatant prioritetų). Tačiau, kaip teigė savivaldybės atstovai, po šios tvarkos patvirtinimo (2019 m. balandžio 17 d.), poreikio nustatyti prioritetus nebuvo, nes skirtas finansavimo užteko visiems pareiškėjams.

Savivaldybei pavaldžios įstaigos, kurios gauna formalųjį švietimą papildančio ugdymo (FŠPU) finansavimą, į neformaliojo vaikų švietimo tikslinį finansavimą pretenduoti negali, tačiau kitos savivaldybei pavaldžios įstaigos turi galimybę gauti NVŠ finansavimą. 2018 m. šešios iš šešiolikos Vilniaus m. savivaldybei pavaldžių neformaliojo švietimo įstaigų vykdė akredituotas neformaliojo vaikų švietimo programas (3 lentelė). Akredituotų NVŠ programų skaičius šiose šešiose įstaigose yra labai skirtingas (nuo 2 iki 24 programų), o didžioji dalis programų vykdoma ir taip jau didelę pasiūlą turinčiose srityse (šokiai, dailė ir pan.). Tai sudaro

15 Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2016 m. liepos 20 d. sprendimas Nr. 1-583.

nelygiavertes konkurencines sąlygas neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjams. Šiuo atveju iš savivaldybės lėšas ir papildomai neformaliojo vaikų švietimo finansavimą gaunančios įstaigos turi didelį pranašumą prieš privačius teikėjus. Tai ypač apsunkina nevyriausybinių neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų veiklą, siekiant išlaikyti aukštą paslaugų kokybę ir prieinamą ugdymo paslaugos kainą. Pavyzdžiui, norint mokytį programavimo, medijų ar pasiūlyti kitų kryptų veiklas, kurioms reikalinga IT infrastruktūra, organizacijos turi investuoti į reikiamą įrangą ir priemones savo lėšas, todėl jų teikiamų paslaugų kaina didėja.

Fokusuotos grupės diskusijos metu savivaldybės atstovai tvirtino, kad savivaldybei pavaldžių NVŠ įstaigų sistema leidžia užtikrinti neformaliojo švietimo prieinamumą socialinės, ekonominės ir kultūrinės atskirties vaikams, kadangi šių įstaigų paslaugos yra pigesnės arba, gavus tikslinį finansavimą, netgi nemokamos. Tačiau paanalizavus 2018 m. šioms įstaigoms skirtą finansavimą (3 lentelė), paaiškėjo, kad vienam vaikui skirtų lėšų

dydis šiose įstaigose labai skiriasi: kai kuriose įstaigose vieno mėnesio suma vaikui prilygsta užsiėmimų rinkos kainai ar net ją viršija. Taip pat neaišku, kuo remiantis tai pačiai savivaldybei pavaldžioms įstaigoms skiriamas toks skirtingas finansavimas, keliantis abejonių dėl pavaldžių įstaigų tinklo valdymo efektyvumo.

Dar vienas Vilniaus miesto neformaliojo vaikų švietimo sistemos ypatumas tas, kad čia veikia dvi Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pavaldžios institucijos – Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (LMNŠC) ir Lietuvos vaikų ir jaunimo centras (LVJC), teikiančios neformaliojo vaikų švietimo paslaugas visų pirma Vilniaus miesto vaikams. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro tikslas – vykdyti ir įgyvendinti valstybės politiką neformaliojo vaikų švietimo bei profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) srityse. Įstaiga administruoja neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimą, teikia pagalbą savivaldybėms dėl neformaliojo vaikų švietimo kokybės užtikrinimo, rengia neformaliojo vaikų švietimo situacijos bei finansavimo analizes ir kartu pati teikia neformaliojo

3 lentelė. Savivaldybės neformaliojo švietimo įstaigos, jų veiklose dalyvaujančių mokinių skaičius ir savivaldybės skiriamas finansavimas

Vilniaus m. sav. neformaliojo švietimo įstaigos pavadinimas	2018 m. akredituotų NVŠ programų skaičius*	Mokinių skaičius 2018 m.**	Vidutinė lėšų vienam besimokančiajam suma per mėnesį***
Vilniaus Naujosios Vilnios moksleivių kūrybos namai		606	36,81 €
Vilniaus moksleivių kūrybos ir mokymo centras		546	40,54 €
Vilniaus jaunųjų turistų centras	2	416	35,78 €
Vilniaus Justiniškių vaikų ir jaunimo klubas		70	77,38 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Jaunystė“		70	50,11 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Klevas“	13	286	16,64 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Kregždutė“		228	36,45 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Lakštingala“		138	27,83 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Liepsnelė“		108	49,40 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Meteoras“	18	456	15,18 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Šatrija“	24	842	16,96 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Verdenė“		471	21,48 €
Vilniaus vaikų ir jaunimo klubas „Žvaigždutė“	7	176	19,13 €
Vilniaus Žirmūnų vaikų ir jaunimo klubas	12	549	15,98 €

* Pagal 2018 m. rugsėjo 7 d. Vilniaus m. sav. administracijos direktoriaus įsakymą Nr. 30- 2957/18(2.1.1E-TD2) „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės akredituotų neformaliojo vaikų švietimo programų tvirtinimo“.

** Visas ugdytinių skaičius pagal Vilniaus m. sav. pateiktus duomenis.

*** Sąlyginė savivaldybės finansavimo suma vienam besimokančiajam vienam mėnesiui, apskaičiuota pagal 2018 m. finansinėse ir veiklos ataskaitose pateiktą informaciją apie finansavimo sumas ir mokinių skaičių, neįtraukiant tėvų mokamo mokesčio už užsiėmimus.

vaikų švietimo paslaugas. Remiantis 2018 m. veiklos ataskaita, LMNŠC vykdyta 19 neformaliojo vaikų švietimo programų 40-iai grupių. Bendras dalyvių skaičius – 420 dalyvių.

Šios valstybės biudžeto lėšomis išlaikomos įstaigos dalyvavimas neformaliojo vaikų švietimo programose kelia klausimų ne tik dėl nelygių konkurencinių sąlygų su nevalstybiniais paslaugų teikėjais, bet taip pat ir dėl to, kad pats Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras yra atsakingas už šios valstybinės programos įgyvendinimą.

Dabartinis Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro veikimo modelis kelia pagrįstų abejonių dėl to, ar valstybės biudžeto lėšos yra naudojamos efektyviai (finansuojant nacionalines funkcijas turintį atlikti centrą, kurio dalis veiklų yra skirta išimtinai Vilniaus miesto vaikams). Taip pat Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, nepriklausydamas Vilniaus miesto savivaldybei, nėra įpareigotas atsižvelgti į Vilniaus mieste egzistuojančius neformaliojo vaikų švietimo poreikius.

Dėl kitos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pavaldžios įstaigos – Lietuvos vaikų ir jaunimo centro – jau yra priimti sprendimai, bet vis dar stringa jų įgyvendinimas. Pagal 2018 m. rugsėjo 7 d. patvirtintą Vilniaus mieste akredituotų neformaliojo vaikų švietimo programų sąrašą Lietuvos vaikų ir jaunimo centras buvo 44 programų teikėjas (13 proc. visų programų), o pagal 2019 m. rugpjūčio 6 d. sąrašą – 38 programų teikėjas (9,6 proc. visų programų). Lietuvos vaikų ir jaunimo centro neformaliojo vaikų švietimo programos sudaro reikšmingą Vilniaus miesto neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos dalį. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad šis centras savo veikloms vykdyti kasmet gaudavo lėšų tiesiogiai iš valstybės biudžeto, o administruodamas tokias dideles patalpas Vilniaus miesto centre turėjo ir turi nelygias konkurencines sąlygas, palyginti su nevalstybiniais teikėjais.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė įpareigojo Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją perduoti Lietuvos vaikų ir jaunimo centrą Vilniaus miesto savivaldybei. Derybos dėl konkrečių sąlygų tarp ministerijos ir savivaldybės dar tebevyksta, tačiau vien tai, jog Lietuvos vaikų ir jaunimo centras taps pavaldus savivaldybei, visų problemų neišspręs. Šis sprendimas turėtų būti vertinamas kaip pirmas žingsnis, siekiant didinti neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus miesto vaikams.

Perėjus Lietuvos vaikų ir jaunimo centrui į savivaldybės pavaldumą, savivaldybei rekomenduojama:

1. atlikti įstaigos finansinį ir veiklos auditus;
2. atlikti įstaigos funkcinį auditą bei įstaigą pertvarkyti taip, kad ji galėtų užtikrinti konkrečių Vilniaus miesto neformaliojo vaikų švietimo politikos tikslų įgyvendinimą;
3. siekiant lygiavertės konkurencijos bei įvairesnės neformaliojo vaikų švietimo veiklų pasiūlos, numatyti, kad įstaiga nebevykdys tų programų ir funkcijų, kurias gali vykdyti nevalstybiniai paslaugų teikėjai, ir numatyti, kad nevalstybiniai paslaugų teikėjai, siūlantys Vilniaus miestui reikalingas, prioritetines neformaliojo vaikų švietimo veiklas ir programas, galėtų naudotis Lietuvos vaikų ir jaunimo centro patalpomis neatlygintinai (LVJC turėtų likti tik tos funkcijos, kurių perdavimas būtų finansiškai ir vadybiškai neefektyvus, pvz., baseino paslaugų administravimas).

Taigi savivaldybė aiškios politikos dėl pavaldžių neformaliojo švietimo įstaigų dalyvavimo neformaliojo vaikų švietimo programoje neturi, įstaigoms palikta laisvė pačioms apsispręsti dėl programų ir priimamų mokinių skaičiaus, vykdomų programų srities, o finansavimas skirstomas ne pagal ugdomų vaikų skaičių. Krišškai vertintina ir savivaldybės pozicija apsiriboti tik savivaldybei pavaldžiomis bei nevalstybinėmis akredituotomis NVŠ įstaigomis, neanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo situacijos plačiau, nenagrinėti tikslinio finansavimo programoje nedalyvaujančių teikėjų pasiūlos, o ypač Vilniaus miesto vaikų poreikių.

Geroji praktika ir rekomendacijos

1. Savivaldybėje formuojama miesto švietimo politika, ieškant miestui būdingo išskirtinumo.

Specialaus švietimo politikos plano rengimas, numatant miesto švietimo kryptis bei ieškant būtent miestui būdingo švietimo išskirtinumo (angl. „city curricula“), yra gerosios praktikos pavyzdys. Tačiau rengiamame dokumente kol kas pasirinktos bendrosios emocinio intelekto, protinių gebėjimų bei sveikatingumo ugdymo kryptys.

Kadangi Vilniaus miestas pozicionuojamas kaip ambicinga, pasauliui ir kitoms kultūroms atvira Lietuvos valstybės sostinė, kurioje siekiama ugdyti savarankiškas, laisvas ir atsakingas asmenybes, rekomenduojame atsižvelgti į šiuo metu aktualias Europos žaliojo kurso bei Darnaus vystymosi tikslų nuostatas ir Vilniaus miesto švietimo kryptyse išskirti:

- pilietiškumo ugdymą, ypatingą dėmesį skiriant globaliojo pilietiškumo, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir įvairovei aspektams, ugdant visų amžiaus grupių vaikus – nuo ikimokyklinių grupių iki mokyklos baigimo;
- „žaliosios mokyklos“ kūrimą, pabrėžiant aplinkosauginį ugdymą bei ateities įgūdžių formavimą, kurie bus reikalingi vystant ekologiniu bei socialiniu požiūriais jautrią ekonomiką (skaitmeniniai įgūdžiai, atsakingas vartojimas, socialinis verslumas).

2. Savivaldybei nepavaldžių nevyriausybinių švietimo įstaigų įtraukimas (ypač ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo) sprendžiant švietimo problemas

Nors nevalstybinės švietimo įstaigos sudaro reikšmingą dalį Vilniaus miesto ugdymo įstaigų, jos iš esmės laikomos už švietimo sistemos ribų, o jų sukaupta patirtis neanalizuojama ir nepanaudojama bendrai miesto švietimo plėtrai. Rekomenduojama:

1. Imtis iniciatyvos skatinti savivaldybės ir jai

pavaldžių ugdymo įstaigų bendradarbiavimą keičiantis patirtimi, įsitraukiant į bendrus projektus.

2. Įtraukti suinteresuotas nevyriausybinės švietimo įstaigas į ikimokyklinio bei bendrojo ugdymo sistemos Vilniaus mieste politikos formavimą bei diskusijas dėl sprendimų priėmimo.
3. Dalytis su nevalstybiniais švietimo paslaugų teikėjais visa aktualia informacija, kuri yra teikiama savivaldybės įstaigoms, daugiau dėmesio skirti planuojamos švietimo įstaigų plėtros ir tinklo pokyčių viešinimui ir miestiečių poreikių analizei.
4. Nors rengiamame švietimo politikos plane deklaruojamas privačių ugdymo įstaigų įtraukimas, tačiau konkrečių priemonių kol kas nėra. Rekomenduojama imtis lyderystės ir įgyvendinti bandomąjį nevyriausybinių švietimo paslaugų teikėjų įtraukimo projektą, pasiūlant 2–3 suinteresuotoms įstaigoms lygiavertį finansavimą (skiriant mokymo ir ūkio lėšas) ir atliekant analizę, kokį poveikį tai turi mokinių pasiekimams, ugdymo prieinamumui ir investicijų į švietimą efektyvumui.

3. Nepakankamas neformaliojo suaugusiųjų švietimo koordinavimas ir finansavimas

Priešingai nei kituose aptartuose švietimo sektoriuose, suaugusiųjų švietimo srityje savivaldybė beveik neįgyvendina jokių priemonių. Savivaldybėje nėra atsakingo už tai žmogaus, savivaldybė turi mažai duomenų apie suaugusiųjų švietimo situaciją, suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjai (tarp jų ir trečiojo amžiaus universitetas) nurodo, kad ryšys su savivaldybe labai silpnas. Ši sritis savivaldybėje šiandien reikalauja išskirtinio dėmesio, todėl rekomenduojama:

1. paskirti už neformalų suaugusiųjų švietimą atsakingą asmenį;
2. konsultuojantis su mieste veikiančiomis neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigomis, nuolat vykdyti suaugusiųjų neformaliojo švietimo poreikių tyrimus;
3. atsižvelgiant į tyrimų rezultatus, numatyti neformaliojo suaugusiųjų švietimo finansavimo programą, skirtą kokybiškoms programoms rengti ir įgyvendinti;
4. įtraukti į sprendimų priėmimą ir priemonių įgyvendinimą nevalstybinius suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjus;
5. numatyti lankstesnes patalpų panaudos sąlygas, atsižvelgiant į teikėjų poreikius.

4. Savivaldybės administracija kelia tikslą didinti neformaliojo švietimo įvairovę, bet šių paslaugų pasiūla vis dar neatitinka poreikio

Nors pastaraisiais metais mokinių, dalyvaujančių neformaliojo švietimo veiklose, skaičius auga, Vilniaus miestas išlieka tarp savivaldybių, kuriose neformaliojo švietimo veiklose dalyvauja mažiausiai mokinių.

Statistiniai tikslinio NVŠ finansavimo duomenys pagal ugdymo kryptis rodo, kad dalyvaujančių mokinių procentas tiesiogiai proporcingas tose kryptyse siūlomų programų pasiūlai (maža pasiūla ir dalyvavimas pilietiškumo, IT, technologijų, gamtos mokslų bei medijų srityse). Tikėtina, kad dėl nepakankamos programų pasiūlos (tiek programų skaičiaus, tiek kryptių atžvilgiais) jose dalyvauja ženkliai mažiau vyresnių klasių mokinių.

Savivaldybė išlaiko 16 neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklą, mieste taip pat veikia dvi neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikiančios valstybinės įstaigos. Savivaldybės finansavimas pavaldžioms įstaigoms neproporcingas jas lankančių vaikų skaičiui, nekeliama programų įvairovės ir kokybės tikslai.

Atsižvelgiant į šiuos aspektus, rekomenduojama:

1. Numatyti prioritėtines neformaliojo vaikų švietimo kryptis ir skatinti jų plėtrą proaktyviomis priemonėmis, taip didinant šių kryptių programų pasiūlą.
2. Nuolat vykdyti mokinių neformaliojo švietimo poreikių tyrimus, remiantis ne tik savivaldybės pavaldžių įstaigų ir akredituotų programų duomenimis, bet ir kitų šias paslaugas teikiančių organizacijų pasiūla, pvz., kasmet atliekant reprezentatyvias apklausas.
3. Atlikti savivaldybei pavaldžių neformaliojo vaikų švietimo įstaigų auditą – įvertinti programų kokybę, kryptių pasiūlos, vaikų skaičiaus bei skiriamo finansavimo balansą.
4. Nustatyti tvarką, kuri leistų lengvatinėmis sąlygomis nuomotis nevalstybiniam neformaliojo švietimo paslaugų teikėjams patalpas savo veikloms vykdyti.
5. Įtraukti nevyriausybinės neformalųjį vaikų švietimą vykdančias organizacijas į savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo politikos formavimą, skatinant jas dalyvauti NVO tarybos veikloje bei vykdant viešąsias konsultacijas.

5. Reikalingas platesnis duomenų atvėrimas, įtraukiant daugiau švietimo duomenų (ypač susijusių su nevalstybiniais teikėjais) bei jų analizė

Vertinant bendrą švietimo kontekstą atvirų duomenų portale bei savivaldybės interneto svetainėje, pastebėtina, kad trūksta išsamesnių duomenų bei miesto švietimo sistemos analizės. Rekomenduojama stebėti bei vertinti ir mokinių bei suaugusiųjų dalyvavimą nevyriausybinių švietimo paslaugų teikėjų siūlomose veiklose, net jei joms neskiriamas savivaldybės finansavimas. Taip bus galima aiškiau matyti bei analizuoti švietimo paslaugų situaciją Vilniaus mieste.

Šaltiniai

NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017, NIPC. Internete: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf

2018 m. paslaugų perdavimo diagramos. NIPC. Internete: http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo metodika. Atnaujintas II leidimas, 2017, NIPC. Internete: http://www.3sektorius.lt/docs/Savivaldybiu_NVO_bendradarbiavimas_2017_2018-02-20_17:22:21.pdf

Vilniaus miesto 2010–2020 metų strateginis plėtros planas. Internete: <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/nuostatai/planavimo-dokumentai/>

European Comission, 2019. Education and Training Monitor 2019. Lithuania. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Internete: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-lithuania_en.pdf

Vilniaus miesto savivaldybės mokymo lėšų paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. 1-1938. Internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/D/37cb81302e3c11e9a505bd13c24940c9?jfwid=zve9kmoob>

Mėnesinio mokesčio kompensavimo už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą ir priežiūrą Vilniaus miesto nevalstybinėse švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. sprendimu Nr. 1-64. Internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/69edb1b018c411e58569be21ff080a8c/kJSnXLGtjb>

Vilniaus m. sav. Tarybos 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimas Nr. 1-291 dėl Vilniaus miesto savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto nuomos bei panaudos. Internete: <https://vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30332307>

Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2019. Mokinių pasiekimų atotrūkis. Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2019. Internete: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/2019/B%C5%ABkl%C4%97s%20ap%C5%BEvalga%202019_GALUTINIS.pdf

Vilniaus m. sav. Tarybos 2019 m. lapkričio 6 d. sprendimo Nr. 1-291 Priedas Nr. 3 „Negyvenamųjų pastatų, statinių ir patalpų bei kito ilgalaikio materialiojo turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudoti nuostatai“. Internete: <https://vilnius.lt/vaktai/GetFile.aspx?DocId=197d7de8-e5af-4039-8762-44ff8d07bef5>

Vilniaus miesto savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. balandžio 17 d. įsakymu Nr. 30-930/19. Internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5ab71bc1614811e99684a7f33a9827ac?jfwid=-kk0xwmysf>

Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla. Vilnius, Švietimo ir mokslo ministerija, 2018. Internete: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/SB_apzvalga_2018.pdf

Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2017. Mokytojas. Vilnius, Švietimo ir mokslo ministerija, 2017. Internete: <https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Svietimas%20regionuose%202017.pdf>

